

Huvudman

Vansbro kommun
vansbro.kommun@vansbro.se

Ärendet

Tillsyn av Smedbergsskolan i Vansbro kommun

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap 10 § skollagen (2010:800) Vansbro kommun* att senast **den 10 april 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande elevers rätt till särskilt stöd, studiehandledning på modersmålet, utredning av elever som har upprepade eller längre frånvaro och arbetet mot kränkande behandling. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Vansbro kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart och får inte överklagas (26 kap. 10 § tredje stycket och 28 kap. 2 och 18 §§)

Vansbro kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. För varje anmälan om behov av särskilt stöd som inkommer till rektorn ska rektorn se till att starta en utredning (3 kap. 7 skollagen). Huvudmannen ska redovisa till Skolinspektionen hur många sådana anmälningar som inkommit samt hur många utredningar som har påbörjats under perioden 11 januari 2024 - 3 april 2024. Det ska framgå av redovisningen vilket datum utredning har inkommit och startats för respektive elev.

2. Se till att det för alla elever som har ett nu gällande åtgärdsprogram finns en utredning av elevens stödbehov (3 kap. 7 och 9 § skollagen). Rektorn ska dokumentera hur många sådana utredningar som gjorts under perioden 11 januari 2024 - 3 april 2024.
3. Se till att åtgärdsprogrammen innehåller datum för när åtgärdsprogrammet ska följas upp och utvärderas samt vem som är ansvarig för uppföljning respektive utvärdering (3 kap. 9 § skollagen).

Studiehandledning på modersmålet

1. Se till att de elever som är i behov av studiehandledning på modersmålet i ges sådan studiehandledning (5 kap. 4 § skolförordningen [2011:185]).
2. Se till att de elever som bedöms som nyanlända och tas emot på högstadiet ges studiehandledning på modersmålet (3 kap. 12 i § skollagen).

Utredning av elever som har upprepade eller längre frånvaro

1. Se till att rektorn startar en frånvaroutredning i de fall en elev, enligt rektors bedömning, har upprepade eller längre frånvaro, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro (7 kap. 19 a § skollagen). Rektorn ska dokumentera hur många elever som har haft sådan frånvaro under perioden 11 januari 2024 - 3 april 2024. För respektive elev ska rektorn dokumentera när utredning har startats. Denna dokumentation ska ges in i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder.
2. Se till att rektorn, om en utredning av elevs frånvaro inletts, snarast anmäler frånvaron till huvudmannen (7 kap. 19 a § skollagen). Dokumentation om på vilket sätt detta har skett ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder.
3. Se till att det i utredningen av en elevs upprepade eller längre frånvaro anges orsak till elevens frånvaro, vilka åtgärder som ska vidtas för att komma till rätta med elevens frånvaro samt att utredningen genomförts i samråd med eleven, elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan (7 kap. 19 a § skollagen).

Arbetet mot kränkande behandling

1. Se till att skolpersonal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten anmäler detta till rektorn (6 kap. 5 och 10 §§ skollagen). I detta ingår att rektorn vid

minst ett tillfälle ska klargöra för samtlig skolpersonal om skollagens bestämmelser om skyldigheten att anmäla till skolans rektor om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten. Dokumentation om hur och när informationen har lämnats ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser extra anpassningar, arbetet för att skapa studiero samt anmälan till socialnämnden.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr SI 2023:5979) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har hösten 2023 inlett en tillsyn av Smedbergsskolan i Vansbro kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Smedbergsskolan följer gällande bestämmelser om extra anpassningar, särskilt stöd, studiehandledning på modersmålet, utredning av elever som har upprepad eller längre frånvaro, arbetet för att skapa studiero, arbetet mot kränkande behandling samt anmälan till socialnämnden.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn samt lektionsobservationer mellan den 26 september 2023 och 5 oktober 2023. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bl.a. betygskatalog, utredningar om särskilt stöd, åtgärdsprogram samt frånvaroutredningar. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att personal har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet samt se till att nödvändiga åtgärder

vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (2 kap 34 § och 4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Skolinspektionen har tagit del av huvudmannens ärendegång gällande stöd, "Rutiner för Vansbro kommuns skolors arbete med ledning och stimulans, extra anpassningar och särskilt stöd". Av rutinen framgår att en anmälan om att en elev är i behov av särskilt stöd initieras genom blanketten "Samverkan med elevhälsan". Lärarna bekräftar i intervju att de anmäler en elev i behov av särskilt stöd genom just denna blankett.

Elevhälsan och rektorn uppger i intervju att lärarna använder blanketten "samverkan med elevhälsan" när de vill anmäla att en elev ska utredas för särskilt stöd men att anmälan inte per automatik leder till att det startas en utredning om särskilt stöd.

Lärarna beskriver i intervju att det finns två elever där lärarna anmält om behov av särskilt stöd en eller två tillfällen men där någon utredning om särskilt stöd inte startat. Elevhälsan och rektor bekräftar att eleverna är anmälda men att det inte startats någon utredning på någon av eleverna. Det framgår av intervju med lärare och rektorn att eleverna inte kommer att uppnå de betygskriterier som minst ska uppfyllas, i flera ämnen hösten 2023.

Vidare framgår i intervjuer med lärare, elevhälsan samt rektor att det finns två elever som har ett upprättat åtgärdsprogram utan att det föranletts av en utredning av elevens behov om särskilt stöd.

Skolinspektionen har tagit del av gällande åtgärdsprogram för 18 elever. Av åtgärdsprogrammen framgår vilket behov av särskilt stöd eleverna har och hur de ska tillgodoseas. Det finns även en överklagandehänvisning.

I minst fem av åtgärdsprogrammen saknas datum när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och i minst ett av dessa saknas även vem som ansvarar för uppföljningen.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn.

Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av ett åtgärdsprogram ska det framgå vilket behov av särskilt stöd en elev har och hur stödet ska tillgodoseas. Det ska också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen.

Åtgärdsprogram beslutas av rektorn och rektorn får inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan bland annat om beslutet innebär att särskilt stöd ska ges i en annan elevgrupp eller enskilt, eller i form av anpassad studiegång. Om en utredning enligt 3 kap. 7 § skollagen visar att eleven inte behöver särskilt stöd ska rektorn eller den rektorn överlätit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas (3 kap. 9 § skollagen).

Ett beslut om åtgärdsprogram som fattas av rektorn enligt 3 kap. 9 § skollagen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Vid prövning av ett överklagande ska nämnden antingen fastställa eller upphäva det överklagade beslutet. Om det överklagade beslutet upphävs ska ärendet, om det behövs, visas åter till rektorn för ny prövning (28 kap. 16 § skollagen).

Av förarbetena till skollagen framgår att det är viktigt att skolan inte väntar för länge med att utreda en elevs eventuella behov av särskilt stöd. Utredningen ska göras i samråd med den berörda eleven och med beaktande av bestämmelsen om särskild hänsyn till barnets bästa. Om denna utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd för att kunna nå målen ska sådant stöd ges. Det är elevens behov av stöd som ska vara vägledande för beslutet. För rektorn är därför varje beslut om en stödåtgärd något som måste föregås av noggranna pedagogiska överväganden, samtidigt som det också finns ekonomiska realiteter att beakta. Av den anledningen föreslår regeringen relativt detaljerade bestämmelser för den process som ska leda fram till beslut om särskilda stödåtgärder eller till ett beslut om att stöd inte ska sättas in. Processen kan beskrivas i fem steg: att uppmärksamma, utreda, dokumentera, åtgärda samt följa upp och utvärdera. I vissa fall kan en utredning göras snabbt och enkelt, medan det i andra fall kan behövas en mer omfattande utredning. Någon tidsgräns för hur lång tid utredningen får ta kan därför inte anges. Huvudprincipen måste dock vara att det ska ske skyndsamt, så att eleven får det stöd hon eller han behöver så fort som möjligt (prop. 2009/10:165 s. 287-291).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i huvudmannens och skolans arbete med att tillgodose elevers rätt till särskilt stöd.

Av utredningen framgår att skolan inte uppfyller skollagens krav när det gäller att starta en utredning för de elever som kan vara i behov av särskilt stöd när lärare lämnat en anmälan till rektorn. Tillsynen visar även att det finns elever som har ett upprättat åtgärdsprogram men där någon utredning av elevens behov om särskilt stöd inte genomförts.

Det framgår vidare att det i flera åtgärdsprogram som Skolinspektionen granskat, saknas uppgifter om när åtgärder ska följas upp och utvärderas. I minst ett av dessa saknas även vem som är ansvarig för uppföljning. Skolinspektionen bedömer att även detta är en brist.

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Huvudmannen har inkommit med kompletterande uppgifter på Skolinspektionens begäran. Av dessa uppgifter framgår bland annat att 14 elever inte får studiehandledningen på modersmålet trots att de är i behov av ett sådant i språken turkiska, arabiska, swahili, engelska, tigrinja, kurdiska och mongoliska. Ytterligare två elever togs emot på högstadiet när de kom till Sverige. Dessa två elever är enligt huvudmannen i behov av studiehandledning på modersmålet i språken turkiska respektive thailändska.

Rättslig reglering

En elev ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det.

En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl.

Studiehandledning enligt första eller andra stycket får ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan (Förordning 2020:709).

En nyanländ elev, som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 12 c §, ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas.

Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet (3 kap. 12 i § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannen och skolan brister när det gäller rätten till studiehandledning på modersmålet.

Utredningen visar att det finns 14 elever vid skolan som enligt 5 kap. 4 § skolförordningen har rätt till studiehandledning på modersmålet men som inte ges det. Därutöver finns två elever som har rätt till studiehandledning på modersmålet enligt 3 kap 12 i § skollagen som inte ges det.

Utredning av elever som har upprepad eller längre frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Vansbro kommun har på Skolinspektionens begäran inkommit med en lista på 31 elever som rektor bedömt har en lång eller upprepad frånvaro samt frånvaroutredningar gällande dessa elever.

Frånvaroutredningarna som Skolinspektionen har tagit del av består främst av minnesanteckningar, samordnad individuell plan samt tjänsteanteckningar. I vissa fall består utredningen av åtgärdsprogram.

Skolinspektionen har i minst 9 av 31 minnesanteckningar funnit att det saknas information om orsak till frånvaro och uppgift om utredning genomförs i samråd med elev och elevhälsa. Det saknas dessutom uppgift om vilka beslut om åtgärder som fattats för att komma till rätta med frånvaron. I minst 4 av de 31 minnesanteckningarna framkommer inte om utredningen genomförs i samråd med eleven eller elevhälsan.

Rektor uppger i intervju att orsak till frånvaro för en elev inte alltid dokumenteras. Rektor uppger vidare att hon rapporterar till huvudmannen antalet elever med problematisk frånvaro, däremot anmäles inte när en utredning om en elevs frånvaro inletts. Rektor uppger att detta inte efterfrågas av huvudmannen.

Rättslig reglering

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro från skolverksamheten ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt. Utredningen ska genomföras i samråd med eleven och elevens vårdnadshavare samt med elevhälsan. Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas. När en utredning om en elevs frånvaro har inletts ska rektorn se till att frånvaron snarast anmäls till huvudmannen (7 kap. 19 a § skollagen).

Av förarbetena framgår bland annat följande. Rektorn har en skyldighet att skyndsamt utreda upprepad eller längre frånvaro. Syftet med en frånvaroutredning är att skolan ska upptäcka och agera tidigt för att motverka frånvaro hos eleverna. Det är en grundläggande åtgärd för elever som annars riskerar att inte nå kunskapskraven och att gå miste om den utbildning de har rätt till. Vid en frånvaroutredning ska en kartläggning göras av de orsaker som kan finnas för en

elevs frånvaro. En systematisk utredning ligger sedan till grund för de åtgärder som ska vidtas för att eleven ska delta i den obligatoriska verksamheten. Det är av största vikt att resultatet av en utredning av upprepad eller längre frånvaro ska utmynna i sådana åtgärder som behövs för att komma till rätta med elevens frånvaro (se prop. 2017/18:182, s. 56 ff.).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i huvudmannens och skolans arbete gällande att se till att starta en utredning om en elevs längre eller upprepade frånvaro.

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i utredningar om orsaker till elevers frånvaro. I flera utredningar saknas orsak till en elevs frånvaro, information om en utredning om frånvaro startat samt vilka beslut om åtgärder som fattats för att komma till rätta med frånvaron. Vidare framgår det inte alltid att utredningen genomförts i samråd med elev och elevhälsa.

Vidare konstaterar Skolinspektionen att rektorn inte anmäler till huvudmannen när en utredning om frånvaro inletts rörande en elev, vilket är en brist.

Arbetet mot kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med elever och lärare framkommer det att det sker kränkningar på skolan framförallt i form av "fula ord". Lärarna uppger vidare att det alltid sker fler kränkningar än de hinner dokumentera och att det sker en prioriteringsordning gällande vilka kränkningar man anmäler beroende på karaktär. Elevhälsan beskriver i intervju att skolpersonalen inte är överens om vad som ska anmälas.

Av informationsinhämtning som Skolinspektionen tagit del av framgår att rektorn sedan augusti 2023 har tagit emot 15 kränkingsanmälningar gällande årskurs 4-6 och 69 kränkingsanmälningar gällande årskurs 7-9. Lärare uppger i intervju att antalet kränkingsanmälningar är väldigt lågt i förhållande till verkligheten. Rektor uppger att lärarna troligtvis inte anmäler alla kränkningar.

Rättslig reglering

En lärare, förskollärare eller annan personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden (6 kap. 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister gällande skolans arbete mot kränkande behandling.

Av utredningen framgår att personal på skolan inte anmäler all kränkande behandling till rektorn när de får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för sådan behandling.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar

I intervju med lärare och representanter för elevhälsan framgår att ett första steg när en elev riskerar att inte uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas är att eleven ges stöd i form av extra anpassningar. Lärarna hänvisar till kommunens elevärendegång och uppger att de så långt det är möjligt arbetar med extra anpassningar på en generell nivå. När de generella anpassningarna inte är tillräckliga så utformas individuella extra anpassningar och lärarna ger exempel på dessa.

Behovet som uppstår gällande individuella extra anpassningar samt utvärdering av anpassningarna, lyfts i arbetslaget. Lärarna beskriver att man även följer upp extra anpassningar en gång per termin.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen (3 kap. 5 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att Vansbro kommun inte brutit mot bestämmelserna när det gäller extra anpassningar. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Arbetet för att skapa studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Av intervjuer med elever, lärare, elevhälsan och rektorn framkommer bland annat följande. Skolan har ordningsregler som beslutas av rektor efter en process i elevrådet och arbetslagen. Några elever uppger att de pratar om ordningsregler på klassrådet. Eleverna uppger att studieron varierar från dag till dag och beroende på

vilket ämne de har. Lärarna beskriver studieron på merparten av lektionerna som god men delar elevernas bild gällande att den kan variera utifrån ämne och klass.

Rättslig reglering

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där utbildningen präglas av trygghet och undervisningen av studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Ordningsregler ska finnas för varje skolenhet. De ska utarbetas under medverkan av eleverna och följas upp på varje skolenhet. Rektorn beslutar om ordningsregler (5 kap. 5 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att Vansbro kommun inte brutit mot bestämmelserna när det gäller studiero. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Anmälan till socialnämnden

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Rektorn uppger i intervju att kommunen har en gemensam rutin som innebär att lärarna själva ska göra en orosanmälan till socialnämnden.

I intervju uppger lärare att de anmäler sin oro direkt till kommunens socialnämnd men ibland gör de anmälan via rektorn. Både lärare och elevhälsa uppger att de känner till sin skyldighet att anmäla till socialnämnden, om man känner oro för att ett barn far illa.

Rättslig reglering

Bestämmelsen om skolpersonals skyldighet att anmäla till socialnämnden att ett barn kan behöva nämndens skydd finns i 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) [29 kap. 13 § skollagen].

Anställda hos myndigheter vars verksamhet berör barn och unga är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa (14 kap. 1 § socialtjänstlagen).

Var och en som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden (14 kap. 1 c § socialtjänstlagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att Vansbro kommun inte brutit mot bestämmelserna när det gäller skyldigheten att anmäla till socialnämnden vid misstanke om att ett barn far illa. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av utredare Tonny Johansson

Utredaren Luca Nesi har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även utredaren Lina Jernström medverkat.

*Rättelse av beslut enligt 36 § förvaltningslagen (2017:900) den 10 januari 2024/Tonny Johansson